

Marrum door de eeuwen heen, deel 7

geschreven door Henk Hoekstra

Het is natuurlijk altijd belangrijk geweest, om Marrum en Nijkerk van brood en banket te voorzien. Veel mensen hebben daartoe bijgedragen. De centrale bakkerij is jarenlang daarvan het middelpunt geweest. Dhr. Wesseling woonde met zijn gezin in het 'bedrijfshuis'. Een hele serie medewerkers fungeerden voor zowel bakkers als venters. Want aanvankelijk werden alle producten thuis bezorgd hetzij te voet, per fiets of met paard en wagen. Sommige klanten lieten drie of vier verschillende bakkers aan huis komen, dat lijkt nu een beetje abstract, maar bij de één was een brood soms 2 cent goedkoper dan bij de ander, vandaar.

De venters in het dorp waren o.m. A. Sijtsma, G. van Dijk, Koopal, Walda, Wiersma en A. v.d. Veen. Op de fiets kon je P. Akkerman aantreffen en T. v.d. Woude en A. Dijkstra in de buitengebieden met paard en wagen. Een hardnekkige anekdote kon je soms beluisteren als volgt: Een broodventer komt aan de deur bij een vrouw en vraagt: 'Hat de frou ek ferlet?' waarop de vrouw antwoordt: 'Fan jo net', en klapt vervolgens de deur dicht. Gelukkig was de verstandhouding meestal iets vriendelijker.

Abe Dijkstra met de 'bôlekarre' aan het venten in Westernijkerk. Op de achtergrond de boerderij Nijkerk 4. (Foto geplaatst door Lieuwe Zwaagstra op de facebookpagina Marrumers)

Sijbren ten Kate was zelfstandig bakker en op de hoogtijdagen van de 60er jaren zag je soms drie verschillende grote bestelwagens het dorp uitrijden met ook verschillende inhoud. Hibma, Hooyenga en ook Regnerus, voor zover mij bekend is, waren vaste verschijningen.

De slaggers Brinkman (noodslachting in oorlogstijd), P. v.d. Wal, Arjen van Dijk, Jan Hofstra en B. de Vries hadden vaak hun vaste serie klanten, althans dat hoopten bovengenoemde personen, maar dat viel nog wel eens tegen.

De wagenmaker Tuinstra was bekend door zijn gedegen werk, daarna kwam Jan Meester. Maar in zijn tijd liep de klandizie terug, boerenwagens en wielen daar hadden de boeren geen behoefte meer aan. Het bedrijf werd verkocht en kreeg een andere bestemming: een cafetaria met Bonne ten Kate als eigenaar.

De schilders Bruinsma en Glazema gingen meer geruisloos te werk, maar in feite zijn er in Marrum veel huizen door hen opgeknapt. En dat zie je niet altijd aan de buitenkant, als er binnen

geverfd wordt.

Rijwielhandelaars deden goede zaken. De mensen kregen meer te besteden en kochten daardoor ook vaker een nieuwe fiets of onderdelen daarvan, welke nu weer volop te krijgen waren, in tegenstelling met de oorlogsjaren. Maar in hun mini-werkplaatsen kon je Triemstra en Jacob v.d. Meulen tegenkomen, vriendelijke bediening en niet duur. Sjouke Hoekstra is meer een tussenpersoon geweest en Meindert Steen koos voor een breder assortiment.

Dan had je ook nog de manufacturen van W. Pietersma in de Lytsebuorren, Bouke van Dijk en later Anton Blom. Blom keek verder om zich heen dan Marrum, hij sloeg zijn vleugels verder uit, zocht een andere lokatie en verdween uit Marrum. Van hoog tot laag kon je bij R. Jager terecht voor schoeisel in alle maten en variaties. Veel dorpsgenoten zullen rondgelopen hebben in schoeisel van Jager. Later heeft Bouke Steegstra dit bedrijf nog een tijd voortgezet, maar koos uiteindelijk voor emigratie.

Niet in de laatste plaats waren daar de kruideniers, heel belangrijk in de dagelijkse voedselvoorziening. Hun namen zijn dan ook bij de meesten in het geheugen gegrift. Frans en later Koos van Dijk, E. de Ruyter, B. Holwerda, P. Teitsma, ze roepen allemaal een eigen herinnering op. Aanvankelijk kwamen ze eerst voor de bestelling en werd het de volgende dag gebracht. Ieder had zo zijn vaste prijzen, maar er viel nog wel eens iets af te dingen, een vorm van reclame.

Foto van de Langebuorren. Vroeger was dit, net als de Lytsebuorren en Hegebuorren, een straat vol bedrijvigheid en middenstand. (Bron: Tresoar)

Bij de familie G. Koldijk kon je naast het smidswerk ook terecht voor witgoed, serviezen, schoonmaakartikelen en allerhande snuisterijen. Daar hoefde je dan niet voor naar de stad en dat was erg handig, omdat velen toen nog niet in het bezit van een auto waren.

De twee cafés in Marrum voldeden eveneens aan een behoefte. Maar alleen voor de stamgasten open te zijn, daar zat vaak geen brood in en was het dus belangrijk de bovenzaal te verhuren voor vergaderingen, bruiloften, jubilea en andere samenkomsten. In de Langebuorren was café Bulthuis bekend en aan de Lage Herenweg café De Boer. Later Roersma, Terpstra, Zijlstra en misschien nog meer. Door de wisseling van bewoners had vaak ook het imago van het café te lijden onder een wisseling van waardering. Wat dat betreft, heeft Marrum de laatste decennia niets te klagen gehad.

Verder was Marrum eertijds bijna bedekt met mensen, die 'iets' te koop hadden naast hun dagelijkse bezigheden. We noemen geen namen, want ze zijn lang niet meer allemaal te achterhalen. Dat kon toen allemaal, want met wetten en regeltjes, diploma's en vergunningen had je toen niet zoveel mee te maken als tegenwoordig.

Wat het kappersvak betreft, daarin is Anne Andrae hier jarenlang het middelpunt geweest. Je kunt wel zeggen, in goede en slechte tijden. Want zijn kapsalon had meerdere functies tegelijk. Het dorps- en wereldnieuws werd er grondig doorgepraat en in de laatste oorlogsjaren werden de Duitse soldaten hier ter plaatse ook bij Andrae geknipt. De gesprekken waren dan soms zeer gewaagd, maar gelukkig verstonden de Duitsers geen Fries. En de kapper wist steeds alle moeilijkheden te omzeilen. Hoewel hij een Joodse vrouw in huis had, die het huis schoon hield bij n.b. de Duitse bezettingscommandant. Hachelijker kon je het niet bedenken. Het is al zijn levensdagen goed afgelopen, maar zijn medewerker Ids Zijlstra stond af en toe te trillen op zijn benen.

*Kapperszaak Andrae. Het pand is oudjaarsavond 1985 afgebrand.
(Foto geplaatst door Lieuwe Zwaagstra op de facebookpagina Marrumers)*

Bij Sybren Kamstra aan de Ringweg kon je een tijdlang ook terecht voor knippen. Als vertegenwoordiger van Kapenga meubels in St. Annaparochie was Sije Spoelstra actief, maar je kon er ook petroleum krijgen, een handel die toen overigens op zijn laatste benen stond.

Voor vervoer van allerhande zaken kon je bij Arjen en later bij Dirk Berg terecht. Het begon simpel met één wagen, maar groeide uit tot een groot bedrijf met een flink aantal auto's, die men zowel in heel Nederland als in het buitenland kan tegenkomen.

Wie voorheen en misschien nu nog bij de notabelen van het dorp werden gerekend, waren de notaris, de dokter, het hoofd der school en de dominee. Dat was vroeger ook aan het uiterlijk te zien, vooral in de vooroorlogse jaren. Een hoge hoed, een witte boord, een wandelstok en een driedelig pak, dat hoorde bij de stand. In de zomer eventueel vergezeld van een echtgenote in een lange ruisende jurk gehuld en met een grote gebloemde hoed van een sombrero-formaat getooid, in geval van weinig wind, anders werd het een ramp. Als voorbijganger nam je dan geïmponeerd en uit respect ook even je gewone hoed af. Dat waren taferelen uit die tijd.

Ondertussen zijn de notarissen Bakker, Knol, de Jong en Pieffers de revue gepasseerd, evenals talloze dominees, maar de dokters waren spaarzaam. Dr. Dijkstra, Lambers en Reininga waren echter nadrukkelijk aanwezig. Op het gebied van aan-en verkoop, religie en lichamelijk welzijn waren wij in goede handen. Laten we het daarop houden.

'Villa Bakker', de notariswoning die in 1913 gebouwd is voor notaris Bakker. Bouwer van het pand was de firma Mellema, die destijds vooruitstrevend was met de toepassing van beton. (bron: Tresoar)

Een ander aspect is de emigratie in de 40-er jaren geweest. Veel grote gezinnen zagen hier geen toekomst meer voor zichzelf en voor de kinderen. Ze vertrokken naar verschillende contingenten, maar in hoofdzaak naar Canada, Australië of Nieuw-Zeeland. Uit Marrum vertrokken o.m. de families Rense Berg, Mient Fennema, Ymke Merkus, Lieuwe Boersma met twee zussen en nog vele anderen. Ook sommigen alleen b.v. uit het gezin van de fam. Looyenga, Greidanus en Holwerda.

Velen vertrokken voorgoed en met succes, anderen hadden minder geluk en kwamen slechts met moeite iets vooruit. Thuis ging het geboren worden en overlijden ook gewoon door, zodat sommigen hun ouders niet weer terugzagen, een zwaar te tillen omstandigheid. Het dorp kwam met de emigratie ook belangrijke personen te missen met al hun inbreng en kwaliteiten.

Wat een grote impact heeft gehad op het dorpsleven in onze dorpen, was de uitzending van militairen naar het voormalige Ned. Oost-Indië in de jaren 1945, '46, '47 en '48. Alleen al uit Marrum vandaan werden 37 jongens uitgezonden. De meesten waren zo'n 20 jaar en gemiddeld kwamen ze pas na 3 jaar weer thuis. Zonder éénmaal verlof, en de contacten met thuis waren alleen per brief, die minstens een week, maar ook wel eens 4 weken onderweg was. Pakketten verzenden was wel mogelijk, maar dat ging per zeepost en dat duurde minstens 4 weken, en dan was de inhoud soms niet meer al te vers.

Het verblijf op de buitenposten was vaak heel primitief tijdens de guerrilla-oorlog met de Republiek Indonesië. Onder druk van de V.N. en Amerika kwam er een einde aan de vijandelijkheden en werd op 27 december 1949 de soevereiniteit overgedragen aan de Republiek Indonesië. Hiervandaan is alleen Sije J. van Dijk daar gesneuveld, maar de hele strijd heeft meer dan 6000 levens gekost aan onze kant, van de tegenpartij een meervoud daarvan.

Voor het dorp was het uiteraard een geweldige aderlating, de militairen voor enkele jaren te moeten missen en de emigranten voorgoed. De thuiskomst van de soldaten was ook niet om over naar huis te schrijven. De ontvangst door de overheid was uiterst koel en ook de maatschappij zat echt niet op 'die Indiëgangers' te wachten. Kortom, niet iets, om met genoegen op terug te kijken.